

**Peixera ètica 2024:
Construir una nova mirada**

24 de gener de 2024

Presentació

El Comitè d'Ètica del CEESC organitza, des del 2015, les anomenades **peixeres ètiques**, que tenen l'objectiu d'impulsar processos de reflexió sobre diferents aspectes ètics que es plantegen en la tasca diària i en la pràctica de l'educador/a social.

Per a la **Peixera ètica 2024** van programar una reflexió sobre els canvis que suposa l'anomenada Llei de la Discapacitat. S'hi va parlar dels reptes i dilemes que aquesta llei implica per a les persones que acompanyen les persones amb discapacitat: una nova manera de treballar, una nova mirada i una reflexió conjunta.

En **Jesús Vilar**, coordinador del Comitè d'Ètica del CEESC i mestre i doctor en Pedagogia, va fer la presentació de l'acte i, de seguida va donar pas **Anna Maria Prats**, llicenciada en Dret per la UNED i Màster en Bioètica per l'Institut Borja de Bioètica de la URL. Coordinadora del document de recomanacions del Comitè d'Ètica dels Serveis Socials de Catalunya "Sobre l'exercici de la capacitat jurídica de les persones amb discapacitat: canvis legals i reptes pendents", que va fer ***l'Exposició dels canvis que suposa la Llei 8/21, de 2 de juny, per la qual es reforma la legislació civil i processal per al suport a les persones amb discapacitat en l'exercici de la seva capacitat jurídica.***

MARC NORMATIU

Convenció NNUU 2006 sobre
els drets de les persones amb discapacitat

Article 12

Igual reconeixement com a persona davant la llei

- a) reconeixement de la seva **personalitat jurídica**
- b) capacitat jurídica **en igualtat de condicions**
- c) accés al suport
- d) respectin **els drets, la voluntat i les preferències**
- e) **controlar els seus propis assumptes econòmics**

Llei 8/2021, de 2 de juny, per la qual es reforma la legislació civil i processal per al suport a les persones amb discapacitat en l'exercici de la seva capacitat jurídica

Decret llei 19/2021, de 31 d'agost, pel qual s'adapta el Codi civil de Catalunya a la reforma del procediment de modificació judicial de la capacitat

Ratificat per Espanya
al 2008

ART.96.1 CONSTITUCIO ESPANYOLA:
Els Tractats internacionals
vàlidament celebrats, un cop
publicats formaran part de
l'ordenament intern

**Entrada en vigor el 3
de setembre de 2021**

Llei 8/2021, de 2 de juny, per la qual es reforma la legislació civil i processal per al suport a les persones amb discapacitat en l'exercici de la seva capacitat jurídica

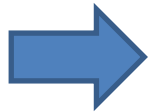
- S'ha de respectar la voluntat de la persona. Respecte als **drets voluntats i preferències de les persones amb discapacitat**
- **No es pot incapacitar** ni modificar la capacitat
- S'han d'establir **mesures de suport** perquè la persona pugui realitzar la seva voluntat
- Demana a la societat un **canvi profund de mentalitat** (també als professionals)
- S'ha de defugir de **postures paternalistes**
- Estableix la preferència de **mesures de suport voluntari**
- Es una Llei de **gran transcendència jurídica** perquè modifica gran quantitat de Lleis.

Decret Llei 19/2021, de 31 d'agost, pel qual s'adapta el Codi civil de Catalunya a la reforma del procediment de modificació judicial de la capacitat

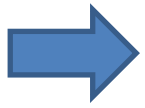

Els canvis més rellevants de la reforma

Canvi **conceptual** i de **paradigma**:

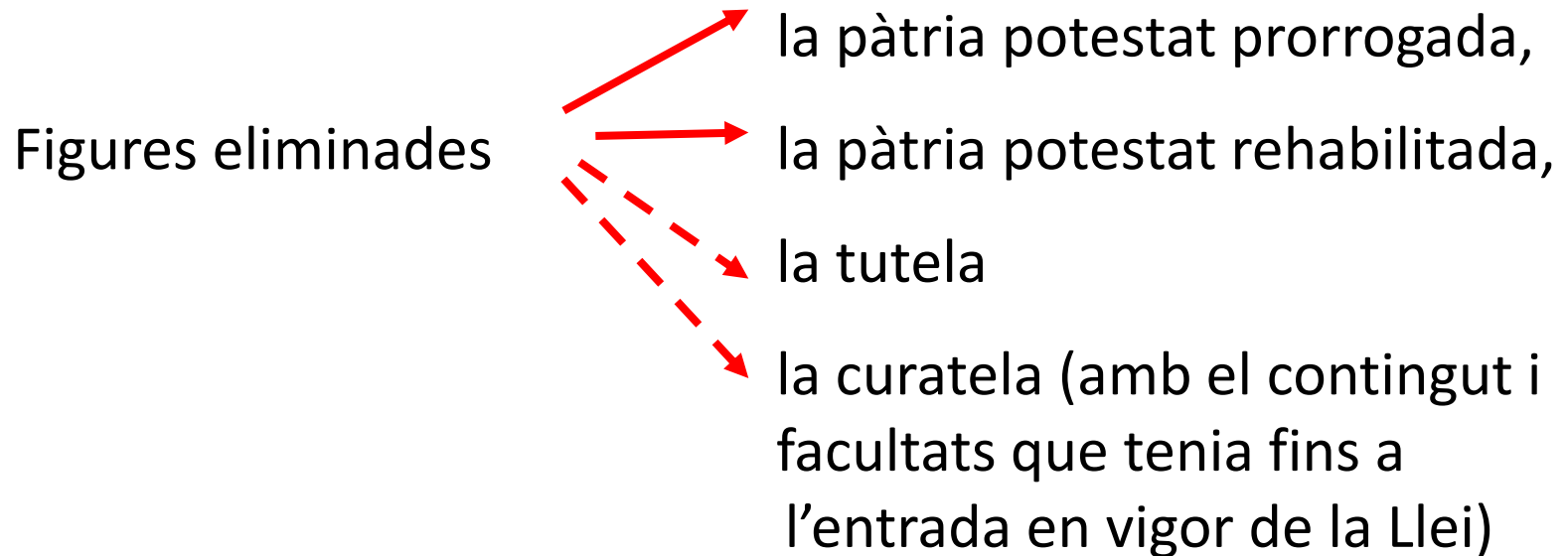

Pas d'un sistema d'“incapacitació jurídica” a un sistema de “provisió de suports”

De decidir per l'altra a proveir dels suports necessaris en la presa de decisions per tal que la persona pugui decidir d'acord amb la seva voluntat, desitjos i preferències

Introdueix únicament l'**Assistència** (amb o sense representació) com mesura de suport judicial. Les mesures dictades amb anterioritat **es mantenen** en tant no siguin revisades.

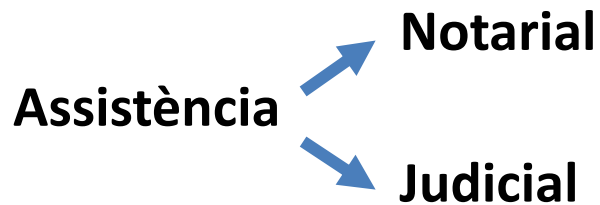
massa rígides en el paradigma actual i poc adaptades al sistema de promoció de l'autonomia de les persones adultes amb discapacitat

ASSISTÈNCIA

Mesura
voluntària o NO
voluntària

Prevista per donar suport a la presa de decisions de les persones amb discapacitat.

Pot ser:

Implica un reconeixement al fet que **la voluntat de les persones es troba en el centre** i prioritza un acompanyament a través d'un sistema de suports adequats a les circumstàncies de cadascuna d'elles.

Les resolucions determinaran si l'assistència es amb representació o sense i en quins àmbits.

Com s'acorden les mesures de suport?

1. DAVANT NOTARI

- S'acorden en **escriptura pública** i amb la intervenció de la **pròpia persona**.
- Es pot establir el **règim d'actuació**, les **facultats** de la persona que presta el suport i la **forma d'exercitar-lo**.
- Es pot preveure les mesures o òrgans de **control**.
- Son **revocables**.

2. EN SEU JUDICIAL

- **Participació de la pròpia persona**
- Flexibilitat en la proposició i pràctica de la prova
- Participació del jutge a la vista
- Intervenció de tots els agents (taula rodona)
- La importància de l'informe social (preceptiu)
- Revisió de les mesures cada 3 anys (màxim 6 anys)

Legitimats

**PERSONA
FAMILARS**

- Ascendents
- Descendents
- Cònjuges/parella
- Germans

MINISTERI FISCAL

Les resolucions que acorden les mesures de suport

Respecte dels drets, voluntats i preferències

Respecte a la dignitat i drets fonamentals

Mesures subsidiàries, proporcionals i menor temps

No poden limitar drets

Resolucions personalitzades

Facultats representatives com a excepció

Especificar àmbits, tipus de suport, qui l'ha de fer

Revisables cada 3 anys (màxim 6)

Designa d'assistent d'acord voluntat persona

Exemple resolucions anterior al canvi normatiu

Modificació total de la capacitat i nomenament de tutor

FALLO:

Que estimando la demanda interpuesta por el MINISTERIO FISCAL, debo declarar y declaro que MARIA [redacted] es totalmente incapaz para gobernarse por sí misma, en cuanto a su persona y para administrar sus bienes, declaración que se extenderá a todo tipo de decisiones tendentes a la atención de su persona, así como a todo tipo de actos y negocios jurídicos relativos la administración y disposición de sus bienes, derechos e intereses jurídicos y patrimoniales de cualquier clase, quedando privado de la capacidad para realizar cualquier otro acto jurídico de disposición de sus bienes.

FALLO

Que estimando la demanda interpuesta por el Ministerio Fiscal, debo declarar y declaro la **DISCAPACIDAD PARCIAL DE D. JUAN** [redacted] (con DNI [redacted]) concretamente, en el ámbito personal, para el control médico o de su salud y fijación del lugar de su residencia/domicilio; y, en el ámbito patrimonial, para la gestión y administración de sus bienes, salvo para el manejo diario de dinero de bolsillo; nombrándose a estos efectos, como curador del mismo, a la **FUNDACIÓN GERMÀ TOMÁS CANET**, quien le asistirá en esas concretas parcelas de su ámbito personal y patrimonial.

Modificació parcial de la capacitat i nomenament de Curador

Exemple resolució amb la reforma legislativa (I)

Pel que fa al contingut de l'assistència, serà en les àrees següents:

a) L'administració del patrimoni de la Sra. Montserrat i la signatura de contractes. La fundació actuarà, en aquest àmbit, amb funcions representatives de la demandada i mantindrà el sistema aplicat fins a la data (entrega de sumes d'uns 300 euros quinzenalment). Haurà de fer-ho, però, com demana legítimament la Sra. mitjançant una targeta bancària recarregable o similar, no en diner efectiu.

b) La supervisió de la salut de la Sra. Montserrat També considero adequada i eficaç la forma de procedir de la defensora judicial fins al moment, en relació amb la Sra i el seguiment mèdic i farmacològic: no imposar un acompanyament no desitjat. Hi ha formes d'actuar més respectuoses de la voluntat de la Sra. i que poden ser més efectives. Només consta en les actuacions una ocasió, en la qual sembla que la demandada, intencionadament, va deixar de prendre determinada medicació i va caure en descompensació. L'únic informe mèdic aportat refereix diverses descompensacions i ingressos, però no els vincula amb l'abandonament del tractament o de les visites.

c) L'acompanyament de la Sra. Montserrat en els tràmits i gestions davant les Administracions públiques. La demandada va manifestar que l'acompanyament de la fundació podia ser-li molt útil, en aquest àmbit.

Com disposa l'article 226-1.4 CCC, l'exercici de les funcions d'assistència s'ha de correspondre amb la dignitat de la persona i ha de respectar-ne els drets, la voluntat i les preferències.

Exemple resolució amb la reforma legislativa (II)

La lletrada de la Sra. _____ amb un coneixement aprofundit de la situació i de les necessitats de la defensada, ha demanat que les funcions de l'assistent no siguin representatives i que sigui l'assistent qui, en un treball pacient, convenci la interessada de la conveniència de les tasques de neteja domèstica. Però els informes aportats al procediment mostren que la incomprensió de la Sra. _____ sobre el particular s'ha mantingut incòlume durant anys, davant tots els professionals dels serveis públics que han intentat aquella tasca (serveis socials, sanitaris, bombers, policia...). Això justifica que la mesura de suport sigui, excepcionalment, de caràcter representatiu, tot i que limitada a un àmbit molt concret. Els coneixements i la sensibilitat de les persones físiques que actuen per a l'entitat nomenada assistent han de garantir que es farà la tasca necessària d'assessorament i de conscienciació de la persona assistida abans de portar a terme les actuacions que calguin.

DECISIÓ

Estimo la demanda del Ministeri fiscal.

- 1) Es nomena la **FUNDACIÓ GERMÀ TOMAS CANET** assistent de la Sra. _____, nascuda a Barcelona, el 3 d'agost de 1940, amb DNI _____.
- 2) L'assistent tindrà les funcions de supervisió i control de la neteja de l'habitatge de la Sra. _____, amb funcions representatives.

L'exercici de les funcions d'assistència s'ha de correspondre amb la dignitat de la persona i ha de respectar-ne els drets, la voluntat i les preferències.

L'assistent haurà de retre comptes anuals de la gestió, davant aquest jutjat.

Les mesures de suport s'hauran de revisar d'ofici cada tres anys.

Exemple resolució revisió mesures de suport

Que estimando la solicitud formulada por el MINISTERIO FISCAL se acuerda REVISAR las medidas de apoyo establecidas con anterioridad, en sentencia dictada por este Juzgado en fecha 9-4-2021, en autos n° 1202/2019, a favor de MARIA _____, a la cual SE REINTEGRA el ejercicio de su capacidad jurídica.

Asimismo para el ejercicio de la misma, se acuerdan establecer los siguientes apoyos, **con funciones de representación del asistente que se nombra, en todos los actos que se describen:**

a) Actos básicos de vida diaria, que serán objeto de supervisión y acompañamiento.

b) *En el ámbito personal:*

Para el cuidado de su salud, que comprenderá el consentimiento/supervisión de tratamiento médico que se le prescriba, toma de medicación, así como ingreso en centro hospitalario o residencial, en su caso y fijación de domicilio

c) *En el ámbito patrimonial, la gestión y administración de sus bienes, que se extenderá a todo tipo de actos y negocios jurídicos relativos a la administración y disposición de sus bienes, derechos e intereses jurídicos y patrimoniales de cualquier clase.*

d) *Ejercicio de tareas burocráticas*

Tenim l'oportunitat d'afavorir canvis reals a la vida de les persones

Tot seguit hi va haver la **presentació inductiva de casos** que plantegen dilemes professionals i explicació de com s'actuaria amb l'anterior llei i de quins aspectes caldria tenir en compte amb la llei actual.

La presentació d'aquests casos volia tenir una voluntat clarificadora i d'aprofundiment, debat i reflexió. Es van evidenciar quins són els temes i aspectes sobre els quals caldrà treballar i reflexionar.

Les encarregades de fer aquestes presentacions van ser **María José Navarro**, educadora social, directora de la Fundació Lluís Artigues, entitat de Suport a l'Exercici de la Capacitat Jurídica del Grup Sant Pere Claver, i **Marisa Garcia Durán**, treballadora social, coordinadora dels serveis comunitaris de Sant Pere Claver i presidenta del Comitè d'Ètica Assistencial de Sant Pere Claver.

A banda de les dues ponents (els *peixos*), vam comptar amb la **Marta Pérez Pérez**, educadora social, directora del SAD (Servei Atenció Domiciliaria) de Mataró i coordinadora tècnica al SAD de Mollet, i coordinadora de l'ERE (Espai Reflexió Ètica) de vida adulta de Suara cooperativa, que va exercir el rol d'*observadora* per tal d'aprofundir en el tema plantejat.

Després de la presentació dels casos, va tenir lloc un debat molt interessant amb tots els assistents a l'acte.

Procediment de deliberació

1. Presentació del cas.
2. Discussió dels aspectes assistencials.
3. Identificació dels valors en conflicte.
4. Priorització del problema a discutir.
5. Identificació dels cursos d'acció possibles.
6. Deliberació del curs d'acció òptim:
 - a. Voluntat de la persona atesa
 - b. Drets i deures dels professionals i pacients.
7. Recomanacions

Tinc un problema ètic...

Una persona atesa per una entitat de suport a l'exercici de la capacitat jurídica rebutja qualsevol seguiment per part de l'equip referent o qualsevol altre professional o persona del seu entorn.

Desconeixem com es troba. L'equip planteja suspendre la recàrrega de la seva assignació setmanal a la targeta moneder per forçar que accepti el contacte, anant nosaltres o bé venint ella.

Principi d'autonomia

Principi de beneficència

Principi de no maleficència

Tinc un problema ètic

Una persona atesa pel Programa d'habitatges ha exhaurit el temps previst d'estada al pis de transició i es nega a marxar del recurs.

L'equip ha ajornat la data de sortida per facilitar el procés i donar temps a diverses propostes de la persona però de nou manté la seva negativa i acusa la entitat de tornar-lo a enviar al carrer.

Principi d'autonomia

Principi de justícia

Principi de no maleficència

Tinc un problema ètic

Persona amb mesura de suport representativa és diagnosticada de càncer de mama i requereix mastectomia.

La persona es nega, prioritza la importància de la seva sexualitat i amenaça amb suïcidi si és obligada.

La família i l'equip sanitari considera que com a representants legals de la persona l'hem d'obligar a realitzar-se la intervenció.

L'equip de suport l'acompanya amb la finalitat d'assegurar que la persona entén i assumeix les conseqüències de la seva decisió. També orienta la persona cap a la recerca d'una segona opinió mèdica.

Principi d'autonomia

Principi de beneficència

Qualsevol voluntat, desig i preferència de les persones són legítima i èticament acceptables?

Quins riscos es poden assumir en un context de fragilitat i vulnerabilitat?

Com acompanyament les persones perquè siguin elles les que puguin prendre decisions?

Des de la perspectiva de l'acompanyament professional, acceptem que les persones ateses tenen dret a equivocar-se?

Com mesurem l'èxit en l'acompanyament d'un cas?

Som una societat suficientment madura per acceptar aquest canvi de paradigma?

COL·LEGI D'EDUCADORES I EDUCADORS SOCIALS DE CATALUNYA

www.ceesc.cat

934 521 008

ceesc@ceesc.cat

